

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07-10-17М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Історія українсько-російського протистояння XX – XXI ст.»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)»
спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 3 від 21.11.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія українсько-російського протистояння ХХ – ХХІ ст.» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Цецик Я. П. – Рівне : НУВГП, 2024. – 14 с.

Укладач: Цецик Я. П., к.і.н., доцент кафедри менеджменту та публічного врядування.

Відповідальний за випуск: Сокаль В. А. к.п.н., доцент завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності д.і.н., професор

Прищепя О. П.

Зміст

1	Вступ	3
2	Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни	4
3	Тематика практичних робіт та самостійної роботи	7
4	Тема № 1.....	7
5	Тема №2.....	7
6	Тема № 3.....	8
7	Тема № 4.....	8
8	Тема № 5.....	9
9	Тема№6.....	10
10	Тема №7.....	10
11	Оцінювання знань студентів.....	11
12	Список рекомендованої літератури.....	12

© Я. П. Цецик, 2024
© НУВГП, 2024

1. Загальні завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія українсько-російського протистояння XX – XXI ст.» призначена для вивчення здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю Середня освіта (Історія)», спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) денної та заочної форми навчання є вибірковою. Освітній компонент орієнтований на оволодіння здобувачами вищої освіти причин та наслідків російсько-українського протистояння впродовж XX – XXI ст.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти головними причинами та результатами боротьби українського народу проти російських загарбників у XX-XXI ст.

Відповідно до освітньо-професійної програми з навчальної дисципліни

Мета дисципліни – «Історія українсько-російського протистояння XX – XXI ст.» оволодіння здобувачами вищої освіти головними ключовими причинами та наслідками боротьби українського народу проти за незалежність проти російських загарбників у XX – XXI ст..

Предмет освітнього компонента «Історія українсько-російського протистояння XX – XXI ст.» - ключові напрями боротьби України за створення власної держави проти російських окупантів. Особлива увага приділена політиці насильницької русифікації, діяльності карально-репресивних структур імперської влади у протидії українському національно визвольному рухові.

При вивченні освітнього компонента здобувачі вищої освіти повинні отримати компетенції:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- знання про збирання, вивчення, наукового опрацювання й публікації писемних пам'яток історії та культури, творчої спадщини видатних історичних, політичних і культурних діячів минулого та різнопланових писемних джерел, які стосувалися багатьох видатних подій минулого.
  - здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.
  - оволодіння теоретичними основами наукового дослідження.
  - оволодіння іноземними мовами у професійній діяльності в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції
- Результати навчання:

- практично застосовувати знання та набуті уміння з методики викладання історії та суспільних дисциплін у професійній діяльності.
- поміти оцінювати, класифікувати й інтерпретувати джерела й теоретичний матеріал з історії та культури України та світу.
- цінувати різноманіття та мультикультурність; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва

2. Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни

Самостійна робота здобувача вищої освіти є одним із ключових аспектів оволодіння ним навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час. Зміст самостійної роботи під час засвоєння освітнього компонента «Історія українсько-російського протистояння XX – XXI ст.» визначено навчальною програмою, завданнями та рекомендаціями викладача, даними методичними рекомендаціями.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, вдосконалення та поширення набутих під час проведення аудиторних занять знань, умінь та навичок.

Питання, що виникають у здобувачів вирішуються на консультаціях, які проводяться викладачем згідно з розкладом затвердженого кафедрою суспільних дисциплін

Самостійна робота з освітнього компоненту «Історія українсько-російського протистояння XX – XXI ст.» передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу;

- вивчення окремих тем і завдань, які передбачені для самостійного опрацювання;
- вирішення практичних завдань з пов'язаних із аналізом та опрацюванням джерел, які відображають ключові моменти українсько-російського протистояння XX – XXI ст.;
- підготовку до практичних занять.

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни та передбачають форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання виконуються кожним здобувачем у процесі вивчення освітнього компонента, вибіркові є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибіркових завдань здобувач вищої освіти звітує викладачеві у встановлені терміни, а набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність у навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної успішності здобувачів (завдань, що виконуються під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань, консультаціях з освітнього компоненту, результати самостійної роботи здійснюються за наступними критеріями у (відсотках балів, що виділені на виконання завдання з заокругленням до цілого числа):

- а) 100 % - завдання виконано вірно та вчасно, без зауважень;
- б) 80 % - завдання виконано вчасно й у повному обсязі, але присутні окремі незначні недоліки;
- в) 60% - завдання виконано вчасно, але містить значні недоліки у методиці чи практичній частині;

г) 40 % - завдання виконано частково та містить суттєві помилки чи недоліки;

д) 0 % - завдання взагалі не виконано.

У процесі вивчення освітнього компонента «Історія українсько-російського протистояння ХХ – ХХІ ст.» передбачено наступні види роботи викладача зі здобувачами:

- проведення індивідуальних консультацій згідно графіка затвердженого кафедрою суспільних дисциплін;

- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;

- проведення індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей результатом чого може стати участь у круглих столах, підготовка наукових доповідей, статей у фахових виданнях.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання індивідуальних і домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді, інформаційного повідомлення, презентації

№ з/п	Назва теми
1.	Особливості внутрішньої політики російських імперських урядів на українських землях у XVII – XIX ст.
2.	Реалізація русифікаторської політики імперської владою на початку ХХ ст.
3.	Діяльність гетьманату Павла Скоропадського: особливості реалізації внутрішньої політики
4.	Боротьба українських національних партій Західної України проти політики голодомору організованого

	більшовицьким режимом у 1932 – 1933 рр.
5.	Український дисидентський рух у 1950-х – 1980-х рр.
6.	Проголошення незалежності України та особливості російсько-українських взаємовідносин у 1990-х рр.
7.	Початок збройної боротьби України проти агресії росії у 2014 р.
8.	Ведення воєнних дій після початку повномасштабного вторгнення в Україну російських військ
9.	Злочини російських окупаційних військ на тимчасово окупованих українських землях.

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття № 1.

Тема: Історія українсько-російських протистоянь у XVII – XIX ст.

Мета: Ознайомити здобувачів з ключовими напрямками російської експансіоністської політики на українських землях

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення.

1. Боротьба українських козаків проти московського царства.
2. Протидія експансіоністській політиці російської імперії українськими гетьманами.
3. Роль української інтелігенції та політичних структур у протидії русифікаторській політиці імперії на підросійській Україні.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 10,

Практичне заняття № 2.

Тема: Особливості русифікаторської політики проросійських політичних угруповань на українських землях на початку XX ст.

Мета: Проаналізувати особливості реалізації русифікаторської політики на українських землях на початку XX ст.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення

1. Утворення на початок діяльності на українських землях Союзу російського народу та його роль у розпалювання міжнародної ворожнечі на Правобережній Україні.
2. Особливості діяльності імперських партій в Україні.
3. Протидія з боку українських діячів русифікаторській політиці імперії.
4. Створення полку січових стрільців та його роль у розвитку української національної ідентичності під час Першої світової війни.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 10, 22, 23, 24, 25, 26.

Практичне заняття № 3.

Тема: Боротьба українських політичних структур та військових формувань за незалежність України під час української національної революції.

Мета: З'ясувати зі здобувачами основні напрями боротьби за незалежність України під час української національної революції.

Питання для обговорення.

1. Створення Української центральної ради.
2. Боротьба українських урядів з збройним вторгненням більшовиків.
3. Роль корпусу січових стрільців у боротьбі проти росії.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Практичне заняття № 4.

Тема. Особливості українсько-російського протистояння у 1920-х – 1980-х рр.

Мета: З'ясувати зі здобувачами ключові напрями російсько-української боротьби у 1920-х – 1980-х рр.

Питання для обговорення.

1. Діяльність повстанських загонів на території УССР у 1920-х рр.
2. Протидія російській владі у Західній Україні у 1920-х – 1930-х рр.
3. Роль ОУН та українських національних партій у боротьбі з російською експансією: проведення акцій проти голодомору, русифікації.
4. Боротьба ОУН-УПА у 1940-х – 1950-х рр.
5. Проведення русифікаторської політики на Україні: причини та наслідки.
6. Роль українських дисидентів у боротьбі з імперською владою у 1950-х – 1980-х рр.

Норма часу (за навчальною програмою): 3 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17.

Практичне заняття № 5.

Тема: Протидія російської імперської влади становленню Незалежної Української держави

Мета: Проаналізувати зі здобувачами головні напрями протидії з боку РФ становленню Незалежної Української держави у 1990-х – на початку 2000-х рр.

Питання для обговорення.

1. Особливості російсько-українських взаємовідносин у 1990-х рр. - на початку 2000-х рр.
2. Втручання в зовнішньополітичну діяльність України Росії та перешкоджання вступу до ЄС і НАТО.
3. Особливості застосування економічного тиску.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17.

Практичне заняття № 6

Тема: Революція Гідності та початок воєнного протистояння з росією у 2014 – 2022 рр.

Мета: З'ясувати зі здобувачами причини та наслідки революції Гідності та проаналізувати воєнне протистояння з рф у 2014 – 2022 рр.

Питання для обговорення.

1. Причини та наслідки втручання російської імперської влади у внутрішні справи України у 2013 – 2014.
2. Злочинна діяльність росії під час Революції гідності.
3. Участь спецпризначенців рф у розстрілах на Майдані у 2014 р.
4. Захоплення Криму та частини Донецької та Луганської областей військовими формуваннями рф у 2014 р.
5. Боротьба України із зовнішньою агресією: причини та наслідки.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

Практичне заняття № 7

Тема: Боротьба України з рф після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами збройну боротьбу України проти рф після початку повномасштабного вторгнення.

Питання для обговорення

1. Початок повномасштабного вторгнення рф в Україну та його наслідки.
2. Боротьба українців проти агресії ворога.
3. Злочини проти цивільного населення України з боку військових та адміністрації рф.
4. Особливості ведення воєнних дій проти рф на сучасному етапі.
5. Консолідація українського суспільства у протидії ворожій агресії: причини та наслідки.

Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.

Рекомендована література: 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9.

4. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, що розділяється на дві складові:

1. 60 балів – поточна складова оцінювання.
2. 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.

Усі форми включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Модульну або підсумкову складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. Перескладати модульні контролі не дозволяється.

Контрольні заходи включають модульний контроль знань студентів. Поточний контроль є складовою частиною навчального процесу та здійснюється під час лекційних та практичних занять.

Форми поточного контролю

- перевірка підготовлених здобувачами презентацій за темами навчальної дисципліни узгодженої викладачем;
- перевірка виконання домашніх та індивідуальних завдань;
- модульний контроль;
- інші види контролю.

5. Рекомендована література

5.1. Базова

Основна література

1. Барановська Н. Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001). Київ : Альтернативи, 2001. 703 с.
2. Бойко О. Д. Історія України : посібник / Вид. 2-ге, доповн. Київ : Вид. центр «Академія», 2002. 656 с.
3. Греченко В. А. Історія та культура України : підручник. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2017. 441 с.
4. Демократія, права і свободи громадян та медіаспоживання в умовах війни. Липень 2022. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20220817>
5. Українська державність: історико-правові нариси / за заг. редакцією В. А. Смолія. Київ : Юрид. вид-во «Право України», Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса. 2021. 976 с.
6. Сучасний стан України в умовах війни: інформаційна політика, територіальні громади : монографія / Тихончук Л. Х., Маланчук Л. О., Антонова С. Є., Цецик Я. П. та ін. Рівне : НУВГП, 2023. 388 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/26095/>

Допоміжна література

7. Бойко О. Д. Історія України : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академія, 2014. 720 с.
8. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1985). Київ, 1999. 304 с.
9. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. Київ, 2000. 656 с.
10. Історія української суспільно-політичної думки : навч. посібник / Укл.: В. В. Морозов. К. : Нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2006. 180 с.
11. Крим після анексії. Державна політика, виклики, рішення та дії. Біла книга / за редакцією Ю. Тищенко. Київ, 2016. 145 с.

12. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: У 2 т. К., 1994. Т. 1, 2.
13. Бойко О. Україна у 1985 – 1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку. Київ, 2002.
14. Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. Київ, 2005.
15. Голод 1946 – 1947 рр. в Україні: причини і наслідки. Київ, 1998.
16. Голод в Україні 1946 – 1947: Документи і матеріали. Київ – Нью-Йорк, 1996.
17. Касьянов Г. Україна 1991–2007: Нариси новітньої історії. Київ, 2008. 480 с.
18. Люди «сірої зони». Свідки російської анексії Криму 2014 року / упоряд. та вступ Андрієвська А., Халімон О. Київ, 2018.
19. Майдан від першої особи: 45 історій Революції Гідності / упоряд. Т. Ковтунович, Т. Привалко. Київ, 2015.
20. Наш Крим. Неросійські історії українського півострова. Київ : К.І.С., 2016.
21. Неоголошена війна. Невідомі факти і хроніки АТО / О. Калиновська та ін. Харків, 2015.
22. Мельничук О., Цецик Я., Кізлова А. Антипольська діяльність чорносотенців на Волині на початку ХХ ст. *Емінак*. 2022. № 1. С. 75–85.
23. Цецик Я. П. Архівні документи про роль органів влади і православного кліру у формуванні позитивного іміджу чорносотенців на Волині на початку ХХ ст. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія : Історія. Збірник наукових праць*. Вип. 37. Вінниця, 2021. С. 84–92.
24. Цецик Я. П. Документи Державних архівів як джерело дослідження суспільно-політичних процесів на Волині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць* Вип. 26. Маріуполь, 2019. С. 66–73.

25. Цецик Я. П. Документи Державних архівів Волинської, Житомирської та Рівненської областей як джерело дослідження діяльності закладів освіти на Волині на початку ХХ ст. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць*. Вип. 24. Маріуполь, 2019. С. 143–149.

26. Цецик Я. П., Корбутяк В. І., Кочубей А. В. Аналітико-синтетична переробка архівних документів при дослідженні документаційного забезпечення органів влади в процесі евакуації під час Першої світової війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 15-16. С.114–118. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/376/378>

5.3. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>.
2. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Рівненська централізована бібліотечна система м.Рівне, вул. Київська,44). URL: <http://www.cbc.rv.ua/>
4. Наукова бібліотека НУВГП (м.Рівне, вул. Олекси Новака, 75) URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).
5. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
7. «Комунікація влади та громадськості: інституційний аспект». Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/293/>